

24.3.2009.

Inuuneq inuuffiguuk!

Kalaallit Nunaanni imminut
toqunnissamik
pinaveersaartitsineq

WHO'p imminut toqunermik nassuiaataa

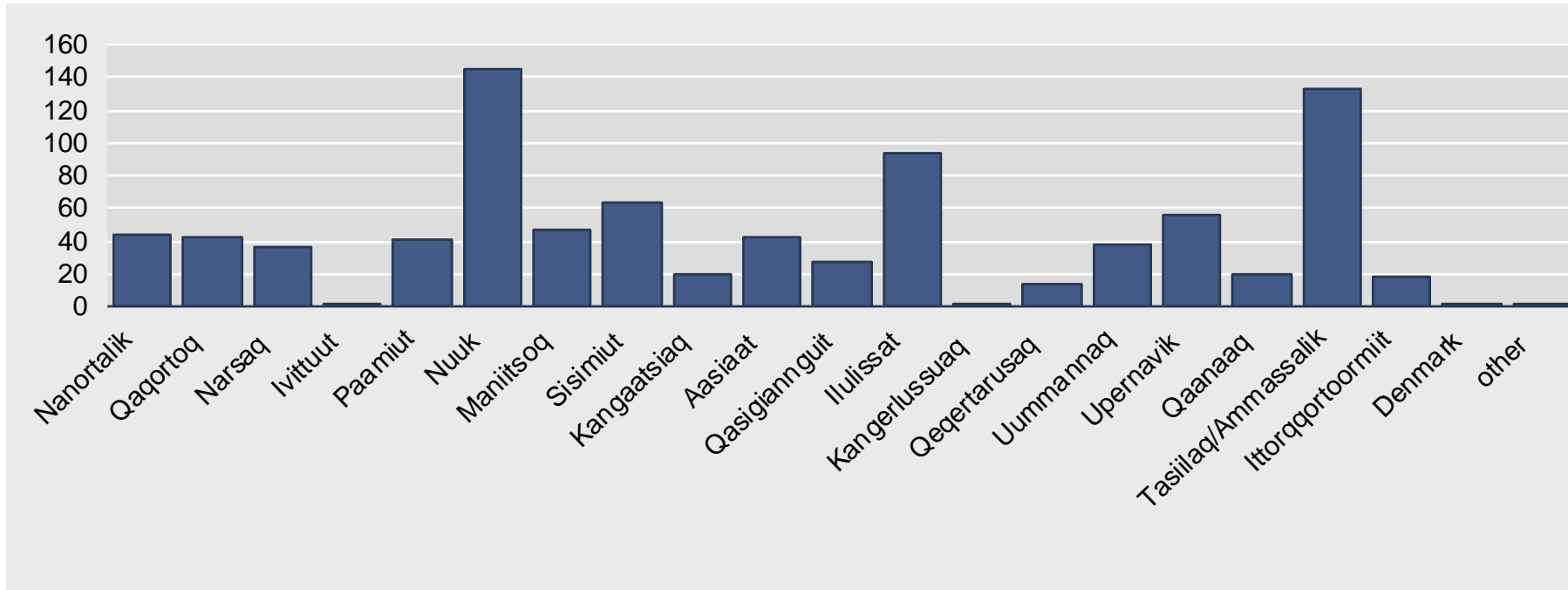
Iliuuseq toqumik kinguneqartoq, toqusup
toqunissani nalunagu imaluunniit
naatsorsuutigalugu nammineq iliuuserisaa
piliarisaalu, allannguutit kissaatigisani
anguniarlugit

WHO`p imminut toqunniarnermik nassuiaataa

Iliuuseq toqumik kinguneqanngitsoq,
inuup piaaraluni nakorsaatinik
taakkuluunniit assinginik amerlavallaanik
iisilluni imaluunniit
nalinginnaanngitsumik pissusilersornera,
allat akuliussimanngitsuuppata
ajoqusiisimasinnaasoq. Taama iliortup
iliuutsimigut anguniarsimavaa
inuunermini allannguutissatut
kissaatigisami angunissaat.

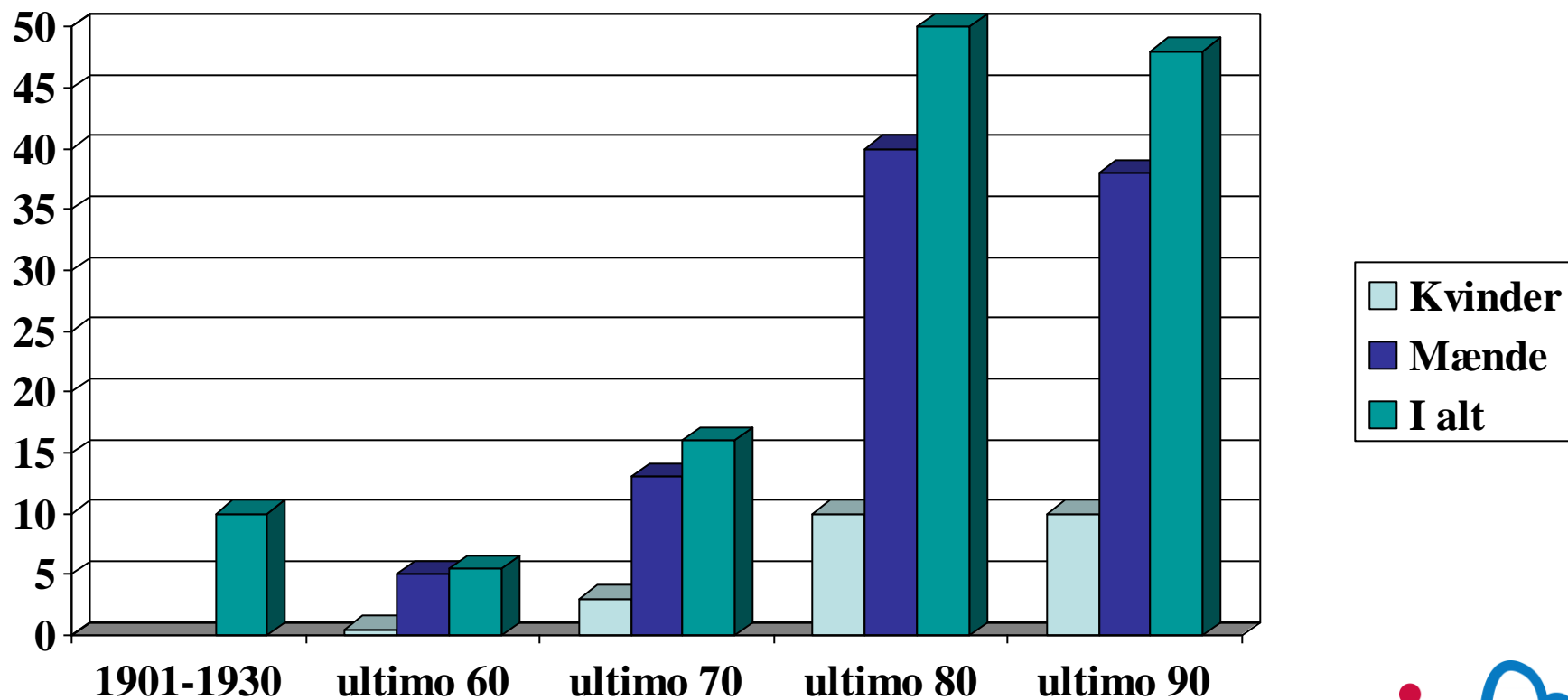
Imminut toquttut amerlassusaat piffissami 1990 – 2007 = 886 kommuuninut aggorlugit

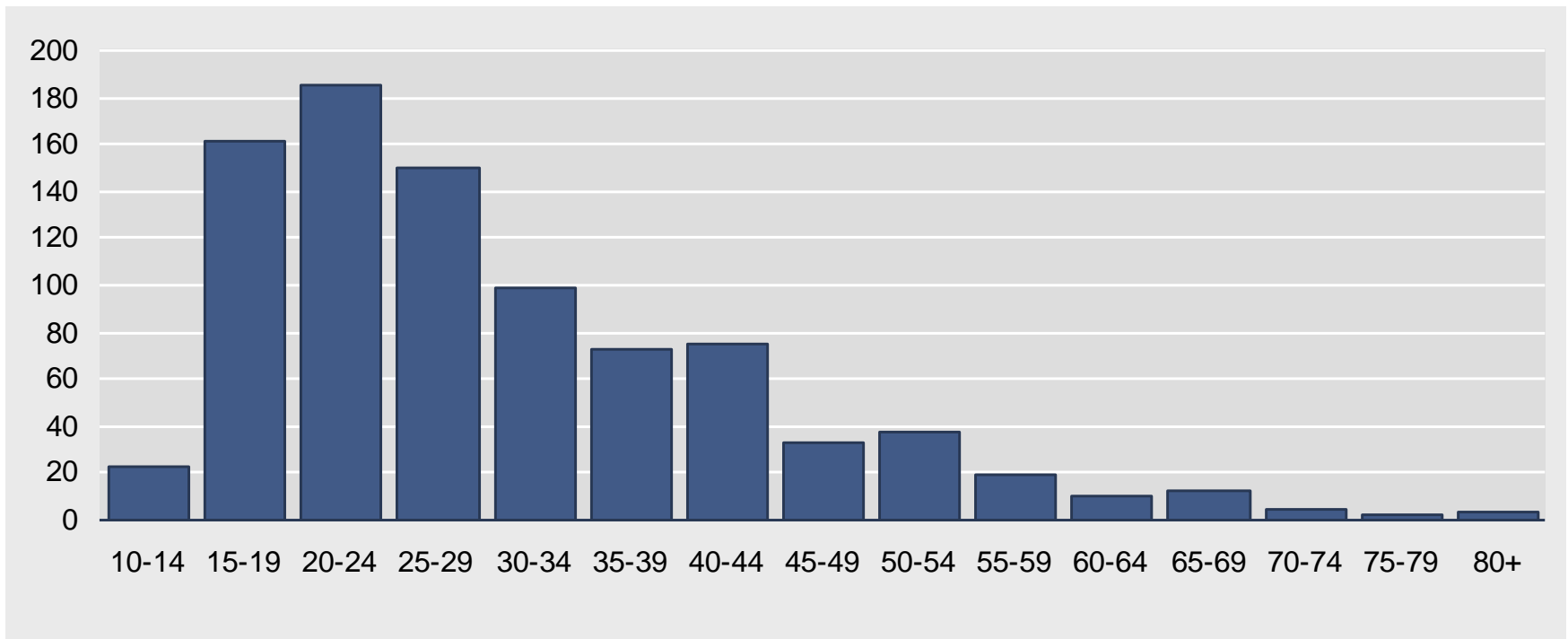
Imminut toqunneq

- Kalaallit Nunaanni ukiumut 50-t missaat imminut toquttarput. Inoqqortussutsimut sanilliullugit Danmarkimiit 15-eriaammik amerlanerupput
- Imminut toquttarneq Kalaallit Nunaanni inuit inuunerinik annaasaqartarnerit annersaraat
- Imminut toquttartut amerlanersaat inuusuttuupput 15-iniit 25-nut ukiullit

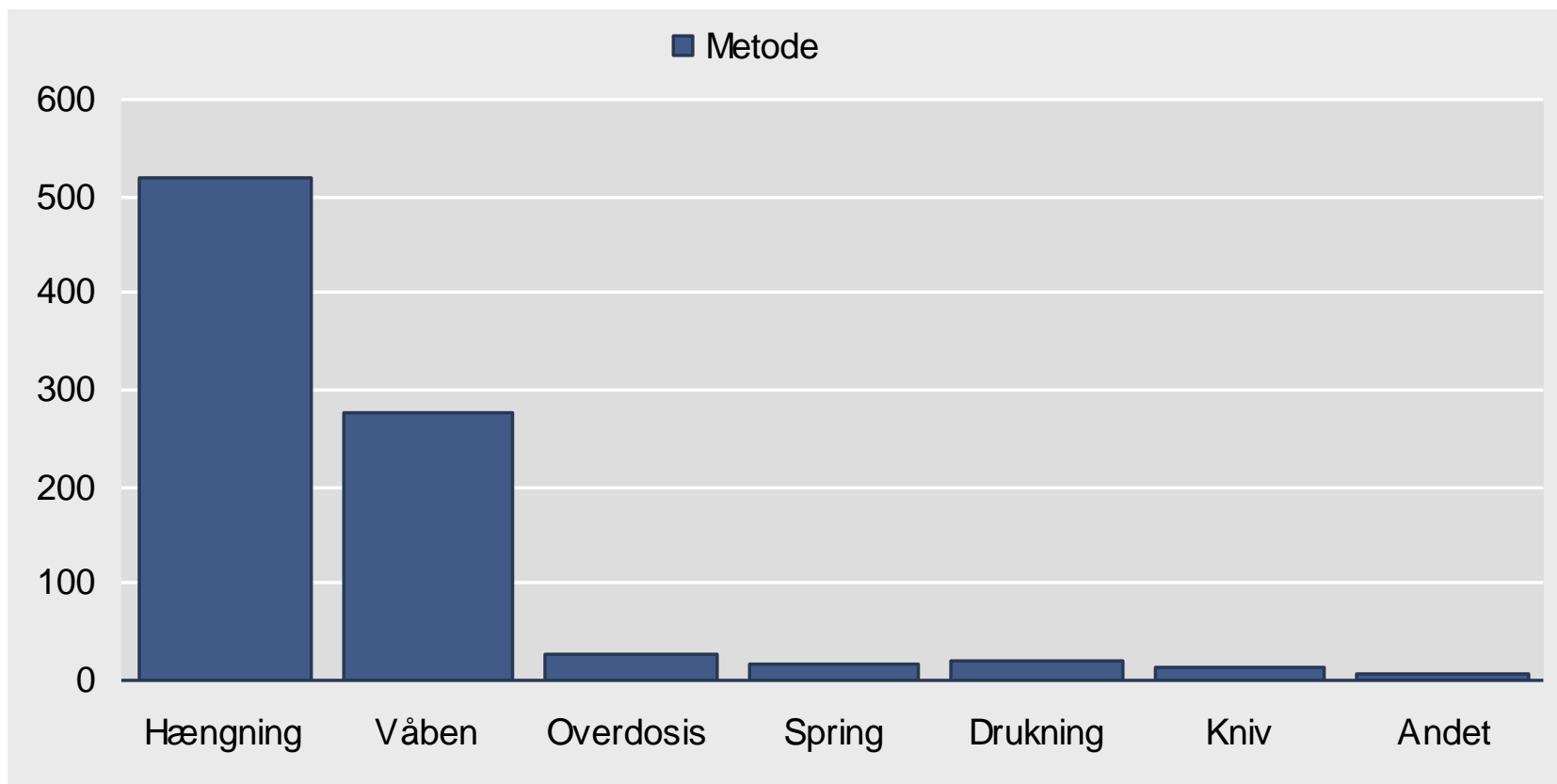
Imminut toquttarneq – pingaarnersiorlugu

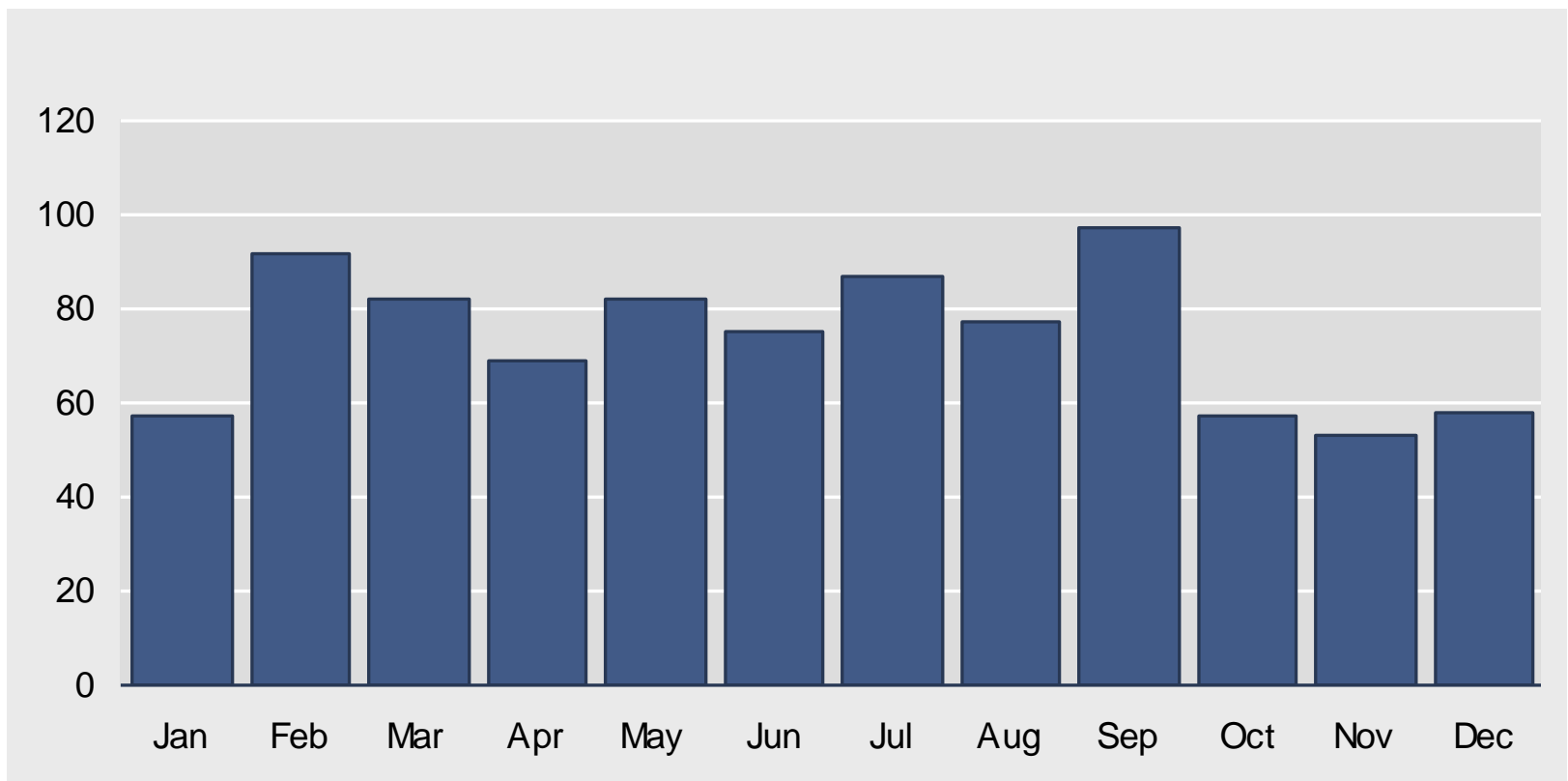
Ukiuinut agguataarneri piffissami 1990 - 2007

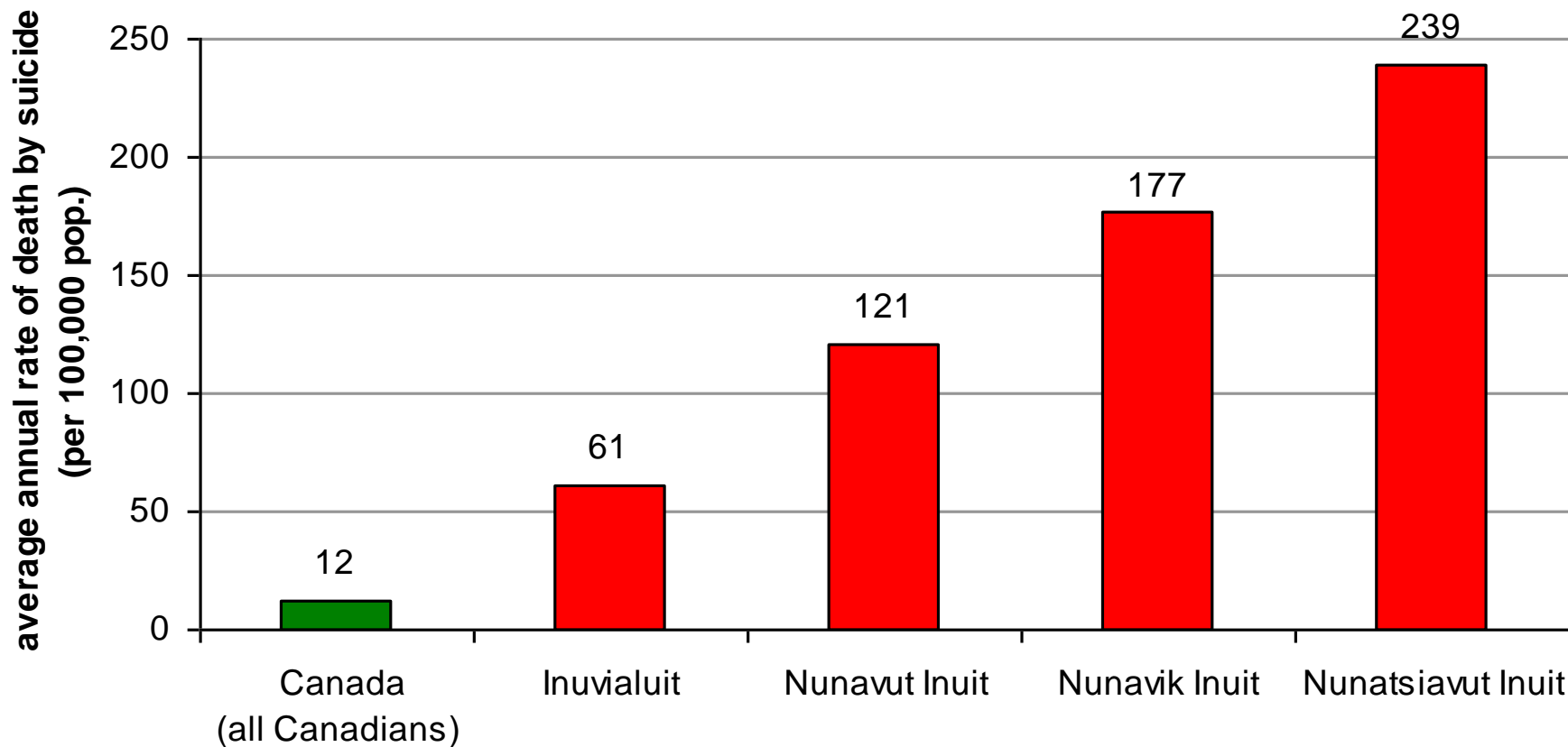
Imminut toquttarnermi periutsit piffissami 1990 - 2007

Imminut toquttartut qaammatinut agguataarneri piffissami 1990-2007

Rates of death by suicide by Inuit by region, 1999-2003

Imminut toqunniarneq:

Inuusuttut 15-iniit 18-inut ukiullit
aperineqartut akornanni 114-it
imminut toqunniarnikuusimapput.

Inuusuttut imminut toqunniarsimasut ilisarnaataat:

- Inooqataasutut ilinniakkatigullu tunulequtaat atugarissaannginnerugajupput
- Taakku akornanni ilaqutariinni meerarsiat aamma/imaluunniit ilaqutariinni imigassamik ajornartorsiorfiusuneersut takussaanerugajupput
- Sumiginnagaasimasartut, timikkut annersinneqartartut imaluunniit kinguaassiuutitigut atornerlunneqartartut, takussaanerugajupput
- Imminut toqussimasunik nalunngisallit amerlanerugajupput

Nassuiaatit

- **IMMINUT TOQUNNIARNEQ** tassaasariaqanngilaq imminut toqunnissaq iluatsinngitsoortoq. Imminut toqunniartumik oqartoqartarpoq inuk inuunermini atukkani allanngortinniarlugit imaluunniit atugarliungaarnini nalunaarutiginiarlugu imminut ajoqusersimagaangat.
- **IMMINUT TOQUNNISSAMIK SIOORASAARINEQ** tassaavoq kissaatit piumasalluunniit pinngikkaanni imminut toqunnissamik siorasaarineq.
- **IMMINUT TOQUKKUSUTTUTUT PISSUSILERSORNEQ** eqqartorneqartarpoq imminut toqunnissamik siorasaarinnermut, imminut toqunniarnermut iluatsittumillu imminut toqunnermut ataatsimut taaguutitut.
- **IMMINUT TOQUNNISSAMIK EQQARSAATIT** assigiinngissinnaaqaat, soorlu sivikitsumik eqqaallatsiarneqarsinnaavoq allanilu ataavartumik erloqissutaasumillu imminut toqunnissamik isumaliutaasinnaalluni.
- **IMMINUT TOQUNNISSAMIK NAVIANARTORSIORTUTUT** taaneqartarput inuit imminut toqussinnaasutut pissusilersortut imaluunniit pimoorullugu imminut toqunnissaminnik eqqarsartut.

Inuk imminut toqunnissaminik navianartorsiortoq

Inuk

- qanittumi imminut toqunniarsimasoq imaluuniit
- imminut toqunnissamik siorasaarisoq imaluunniit
- erloqissutaasunik imminut toqunnissamik eqqarsaatilik

Oqaatigiumasat

- Inatsisit naapertorlugit imminut toqunnissamik pinngitsoortitsinissaq pisussaaffiuvoq
- Kikkut/kina imminut toqussinnaatitaava?
- Imminut toqunneq/imminut toqoriarneq iliuusaava eqqarsaatigilluagaq?
- Imminut toqunnissamik navianartorsiortunut attaveqarneq misigissutsinik assigiinngitsorpassuarnik pilersitsisarpoq

Imminut toqunnermut isuma

*Sooq imminut toqunnissaq
pinngitsoortinneqassava? Inuit
namminneq aalajangissavaat
inoorusunnerlutik toqorusunnerlutilluunniit.*

Taama isumaqarnerup qanoq sunnertarpaa

- Attaveqatigiinneq (qanoq oqalunneq)?
- Iliuuseqarneq (qanoq iliorneq)?

Imminut toqunnermut isuma

Imminut toquttoqaqqusaanngilaq, inummi Naalakkamit pinngortitaavoq, taassumalu kisimi aalajangigassaraa qanoq toqusoqassanersoq.

Taama isumaqarnerup qanoq sunnertarpaa

- Attaveqatigiinneq (qanoq oqalunneq)?
- Iliuuseqarneq (qanoq iliorneq)?

Pingaartitat

- Isummat pingaartitanut atapput inuullu pingaartitai ukunannga pinngorajupput:
- Ilaquttanit (perorsagaanikkut)
- Upperisamit
- Politikimit

Akunnattoorfiit

- Suliaq aqcutigalugu inuttullu isummat assigiinnginnerat
- Misigissutsit, silatusaarnerup ilisimasallu assigiinnginnerat
- Isummat pingaartitallu suli aalajangiunneqanngitsut

Inuup nammineq aalajangersinnaatitaanera ataqqineqassava imaluunniit imminut toqunnissaa pinngitsoortinneqassava?

Imminut toqunnissamik navianartorsiortut

IKIUINEQ

**ATAQQIN-
NINNEQ**

**MISIGEQA-
TAANEQ**

**NERIUN-
NEQ**

Imminut toqunneq	Iliuuseqarneq	Sunniut
Iliuuseq akuerineqarsinnaavoq	1. Inuttut pisinnaatitaaffiuvoq akuleruttoqassanngilarlu. Imal.: 2. Inuup nammineq akisussaaffigaa, allanillu pitsaanerusunillu periarfissaqarpoq	Soqanngilaq/pitsaanngilaq Sunniuteqarpoq/pitsaavoq
Iliuuseq akuerineqarsinnaanngilaq	1. Inuttut pisinnaatitaaffiunngilaq, Periarfissamulli allamut pitsaanerusumullu ikiuisoqarpoq. Imal.: 2. Iliuuseq akuerineqarsinnaanngilaq ikiorneqarnissarlu naatsorsuutigineqassanngilaq	Sunniuteqarpoq/pitsaavoq Soqanngilaq/pitsaanngilaq

Taamaammat...

- Pingaarpoq nammineq **isummat misigissutsillu nalunnginnissaat**, tassami taakku sunniuteqartarput qanoq
  - **attaveqatigiinnermut**
  - **iliuuseqarnermut**
  - **imminut toqunnissamik navianartorsiortup ikiorneqarneranut**

**Imminut toqunnissamik imminut
toqunniarnissamillu pinaveersaartitsineq**

